

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. Quænam sit notio nominis fidei, quæue eius in hoc loco
significatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

DISPUTATIO I.

De prima virtute Theologica; nempe de Fide.

S. Thomas 2. 2. quæst. 1. usque ad quæst. 16. inclusiue.

Magister & Scholastici Doctores lib. 3. sentent. dist. 23. 24. & 25.

Inter Theologicas Virtutes, cum natura ordine prima sit fides, ut constat ex dictis tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 3. eademq; insuper sit fundamentum omnis virtutis Christianæ, merito Theologi cum S. Thoma specialem virtutum tractationem à fide ordiuntur. Præsens autem disputatio novem quæstiones complectetur. I. De notione & obiecto fidei. II. De priuata propositione, adeoq; de motiuis fidei ad credibilitatem eiusdem spectantibus. III. De publica propositione fidei; adeoq; de Ecclesia velut iudice controuersiarum fidei. IIII. De Summo Pontifice & Concilijs. V. De Norma fidei; adeoq; de scriptura sacra, alijsq; regulis, ac resolutione fidei. VI. De ipso habitu fidei secundum se, eiusq; subiecto remoto. VII. De actibus fidei tum internis, tum externis; deq; gratijs gratis datis fidem concernentibus. VIII. De infidelitate fidei opposita. IX. De modo publicè ac priuatim agendi cum infidelibus; speciatim de permissione libertatis credendi.

QVÆSTIO I.

De notione & obiecto fidei.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 1. a. 1. usque ad 9. inclusiue.

Absoluetur hæc quæstio octo dubitationibus. I. Quenam sit notio nominis fidei; quæue eius in hoc loco significatio. II. Quodnam sit obiectum materiale fidei, seu complexum, seu incomplexum; idque tum totale communitatis, tum etiam attributionis, atque etiam formale Quod. III. Quodnam sit formale obiectum Quo fidei; an reuelatio diuina; & qualis; & an præter hanc requiratur distincta ratio formalis sub qua. IV. An & quomodo ipsa etiam diuina reuelatio per fidem diuinam credenda sit. V. Vtrum obiectum fidei possit esse falsum; seu an falsi quippiam possit diuina fide credi. VI. Vtrum obiectum fidei possit esse euident, seu visum, seu scitum. VII. An & quisnam inter fidei veritates sit ordo; & an ea per certos articulos rectè distinguantur; & vtrū articuli seu notitia fidei successu temporis creuerint, ita quidē, vt Ecclesia novos aliquos fidei articulos credat, quos Apostoli & Ecclesia vetus nō crediderūt. VIII. Quid, & quotuplex sit fidei symbolum; & quenā sit in specie articulorū fidei in simbolo ratio & enumeratio.

DVBIUM I.

Quenam sit notio nominis fidei; quæue eius hoc in loco significatio.

Ad S. Thomam 2. 2. q. 1. a. 1.

Virtutis fidei explicatio merito ab eius obiecto inchoatur; quandoquidem ab obiecto defumitur ratio ac specificatio cuiusq; habitus;

ita tamen vt prius hac dubitatione notio nominis fidei, quæ nonnullam habet difficultatem, nobis explicanda sit.

Ea verò notio ex ipsa nominis etymologia non male indagatur. Et quidem *Fides* in latina sermone ab eo dicitur appellata, inquit Augustinus epistola 19. ad Hieronymum, quia sic quod dicitur; secutus utique Ciceronem lib. 1. de officijs ubi itidem ait: *Credamus quia fiat, quod dictum est, appellatam fidem.*

Juxta hanc nominis etymologiam, fides primò ac ex ipsa vi nominis, significat fidelitatem; seu veracitatem in seruandis promissis. Quo modo vsurpatur fidei nomen Rom. 3. v. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit?* A qua significatione non multum abscedit illa, qua fides generatim significat veritatem in dictis; siue hæc distincta sit à fidelitate, siue non; qua ratione dicimus, esse hominem nullius, aut probæ fidei. Eodemque sensu Cicero cit. lib. 1. de officijs, vtrumque hoc significatum coniungens, definit fidem, esse *dictorum consuetorumque constantiam ac veritatem.* Hinc vero idem nomen, per quamdam attributionem seu analogiam, & accommodationem vsus, varijs etiam alijs rebus, ad fidelitatem seu veritatem ordinem quemdam habentibus accommodatum est; quicquid Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 6. & Michael Medina de recta in Deum fide lib. 1. cap. 1. vsum huius vocis, in scriptura & sanctis Patribus ad duas tantum significationes contrahant.

Secundò igitur vocabulum fidei significat promissionem, quam fidelitas adimplet; iuxta illud 1. Timoth. 5. v. 12. *Habentes damnationem, quia primam fidem (seu promissionem) irritam fecerunt.* Tertio significat auctoritatem seu existimationem bonam, quam parit fidelitas seu veracitas, iuxta Leuit. 6. v. 2. *Anima que peccauerit & contempto Domino negauerit proximo suo depositum, quod fidei eius depositum fuerat &c. reddet omni &c.* Et Eccli 27. v. 17. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inueniet amicum ad animum suum.* Et eodem sensu in iure ciuili lib. 22. ff. extat titulus 4. de fide instrumentorum, qui etiam habetur in iure Canonico tit. 22.

Quarto valde probabile est, fidem significare in scriptura etiam fiduciam, seu spem firmam obtinendi rem promissam vel concupitam, vt docent Roffensis a. 1. contra Lutherum, Vega q. 1. de iustif. Arragonius & Bannes hic q. 1. a. 1. Gregorius de Valentia q. 1. pun. 1. iuxta illud Matthæi 14. v. 31. *Modica fidei, quare dubitasti?* & Iacobi 1. v. 6. *Postulet autem in fide, nihil hæsitans.* Quæ tamen, vt & similia omnia loca, nõ male etiam explicari possunt, iuxta sextum significatum inferius referendum de ipsa credulitate; conuenienter illi Marci 11. v. 24. *Omnia quacumq; orantes petitis, credite quia accipietis, & euentur vobis.* Vt proinde non improbabiler contra Sectarios huius temporis, qui eam significationem fiduciar potissimum ac perpetuò vrgent, dixerit Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 6. eam significationem in tota scriptura nusquam reperiri; de qua tamen re non est magnopere cõtendendum.

Quintò significat fides etiam conscientiam, cui conformatur fidelitas & veracitas, iuxta illud Rom. 14. v. 13. *Qui autem discernit, si manducauerit,*

damnatus est; quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est. Quo sensu etiam Innocentius III. Capit. vltimo de præscriptionibus, statuit vt nulla præscriptio valeat, absq; bona fide. Eodemque sensu dicitur aliquis *bonæ* vel *mala fidei possessor.* Ex quibus tamen significationibus nulla ad hunc locum propriè pertinet.

Sexto igitur tum in sacris scripturis, tum apud Scriptores cæteros, tam Ecclesiasticos, quàm prophanos, quicquid cum Melanchthone in loco de iustif. alijsque Sectarijs obstrepant Valla lib. 5. Elegantiarum cap. 30. & Budæus in Annotationibus ad pandectas ff. de seruo corrupto leg. 1. Fides vsitatissime, ac bene etiam latine significat credulitatem seu assensum intellectus, quem quis promittenti seu asserenti adhibet, seu propter auctoritatem humanam, & dicitur *fides humana*; seu propter auctoritatem diuinam, & dicitur *fides diuina*: Quo sensu etiam frequentissime dicitur, fidem aliquis facere, vel habere, siue adhibere dictis. Ita Sanctus Augustinus lib. de spiritu & lit. cap. 31. *Aliter, inquit, dicimus, non mihi habuit fidem; aliter autem, Non mihi seruauit fidem. Nam illud est, non credidit, quod dixi; istud, non fecit, quod dixit.* Speciatim autem de humana fide loquuntur Cicero lib. 2. de diuinitat. versus finem: *Insanorum visis fides non est adhibenda.* Et Virgilius lib. 4. Æneidos: *Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.* Et ipse etiam Ecclesiasticus cap. 29. v. 18. *Vir bonus fidem facit proximo suo.*

De fide diuina eodem sensu sermo est Matthæi 9. v. 28. *Creditis, quia id possum facere vobis? dicunt ei, vique Domine, tunc tetigit oculos eorum dicens: secundum fidem vestram fiat vobis.* Et Hebr. 11. v. 3. *Fide intelligimus aptata esse sacula verbo Dei; vt ex inuisibilibus visibilia fierent.* De qua etiam fide inferius v. 6. dicitur: *sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

Atque hoc sensu propriè fidei nomen in hac tractatione accipitur: ita quidem vt significet, tum ipsum actum assentiendi Deo reuelanti, qui communiter in scripturis significatur per vocem credere, iuxta citata scripturæ testimonia, & illud Rom. 10. v. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem;* tum etiam ipsum habitum seu virtutem, qua Deo reuelanti assentimur, secundum illud 1. Cor. 13. v. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas &c.* adeoque generatim denotet habitum vel actum credendi, idq; propter auctoritatē Dei dicentis siue reuelantis.

Et nihilominus tamen septimo Fidei vocabulum per habitudinem quamdam ad præcedentem significationem, significat nonnunquam tum quemlibet assensum alicuius propositionis, quo modo argumentum dicitur oratio faciens fidem; & in eundem sensum locutus fuisse Philosophos Arabes notat S. Thomas q. 14. de verit. art. 1. & in 3. d. 14. q. 1. a. 1. q. 2. tum etiam materiam, seu obiectum talis assensus, seu veritatem ipsam cui assentimur, vt notauit Magister in 3. distinct. 23. & constat ex scriptura Galat. 3. vers. 3. *Ex operibus legis spiritum accipitis? an ex auditu*

fidei?

fidei. Et v. 5. *Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis, ex operibus legis? an ex auditu fidei?* hoc est, ex auditu doctrinæ fidei. Et v. 23. *Præsertim quam veniet fidei* (seu doctrinæ Evangelicæ fidei) *sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem; quæ reuelanda erat.* Et in symbolo Athanasij eodem sensu dicitur: *Hæc est fides Catholica.* &c. Quæ proinde significatio tametsi huius loci propria non sit, non est tamen ita aliena, quin subinde etiam in Theologica tractatione de fide, vsurpetur, & adhibeatur; quod quidem quando fiat, satis ex circumstantijs & subiecta materia intelligi poterit.

7 Eademque fidei acceptiones referunt etiam Alensis 3. part. q. 74. memb. 1. Bonaventura in 3. dist. 23. circa textum literæ B. & Gabriel in 3. dist. 23. q. 2. qui addunt etiam quasdam alias, sed vel minus vltatas, vel sub præcedentibus comprehensas; in quod significet *cognitionem patriæ, aut fidei sacramentum* &c. Illud rectius, & ijs quæ diximus consentaneè Gabriel loc. cit. post vndecim fidei acceptiones ex Alensi relatas: *Harum acceptionum inquit tres sunt magis in communi vsu: nam fides aliquando accipitur pro actu; quandoque pro habitu; quandoque pro obiecto. Pro actu est assensus veritatis reuelata. Pro habitu est habitus ex eiusmodi assensibus frequentatis acquisitus, vel immediate à Deo infusus, inclinans intellectum ad assentiendum veritatibus reuelatis. Pro obiecto est veritas credita, aut res per ipsum significata.* Ex quibus omnibus colligitur, fidem in præfenti significare actum vel habitum intellectus, quo Deo reuelanti assentimur.

8 Neque verò Sectarij huius temporis vniuersim negant, esse aliquam eiusmodi fidem, siue pro actu, siue pro habitu Deo reuelanti credendi seu assentiendi, sumatur; aut aliquando in scripturis fidei vocabulum eo sensu accipi: sed in hoc turpiter errant, quod negent ipsi, hanc esse fidem iustificantem seu salutificam; quem errorem partim in materia de gratia q. 4. dub. 3. reieciimus; partim inferius q. 5. vberius refellemus. Hæc in præfenti de notione & significatione nominis fidei satis.

D V B I V M II.

Quodnam sit obiectum Quod fidei, seu complexum, seu incomplexum; idque tum totale communitatis, tum attributionis, atque etiam formale Quod.

S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 1. 2. 6. 7. 8. 9.

9 S Vpponimus ex dictis tomo 1. disput. 1. q. 3. dub. 1. obiectum fidei, vti & cuiusque habitus intellectualis, multiplex esse. Et primo quidem generatim, aliud dicitur obiectum Quod; aliud obiectum Quo. Obiectum Quod, aliud est solum materiale; idque vel complexum vel incomplexum: hoc rursum vel est parziale solum,

vel etiam totale; aut communitatis, aut attributionis.

Aliud est obiectum formale Quod; quod est ipsum obiectum totale attributionis, cum adiuncta ratione formali Quæ, secundum quam, siue, ob quam obiectum illud materiale proprie ac perse ab habitu consideratur, quale in physica. v. g. dicitur esse corpus naturale vt naturale. Obiectum formale Quo, dicitur etiam ratio formalis obiectiua sub qua, vel propter quam alicui propositioni assentimur; & in quam proinde etiam ratio ipsius assensus resoluitur: siue illa ratio secundum se spectetur, quam Capreolus q. 4. prologi art. 1. vocat *rationem cognoscendi*; siue spectetur vt actu quasi informans obiectum cognitum; quo modo ab eodem dicitur *ratio cogniti*.

10 Quibus consentit S. Thomas hic q. 1. a. 1. vbi ait: *Cuiuslibet cognoscitui habitus obiectum duo habet, scilicet id quod materialiter cognoscitur, quod est sicut materiale obiectum; & id per quod cognoscitur, quod est formalis ratio obiecti. Sicut in scientia Geometriæ materialiter scita sunt conclusiones; formalis verò ratio sciendi sunt media demonstrationis, per quæ conclusiones cognoscuntur.* Et in 3. sentent. dist. 34. q. 1. a. 1. quæstiunc. 1. docet, in obiecto visus, obiectum formale (Quo) esse lumen, quod facit colorem actu visibilem, materiale verò, colorem. Et in eundem sensum Capreolus loc. cit. docet, formalem rationem obiectiuam alicuius habitus, dici illud, quod est causa cognoscendi obiectum, tanquam mouens intellectum ad cognitionem &c. vt fufius deduximus loc. cit.

11 Quibus positis, ad explicandam rationem fidei, de duplici eiusdem obiecto, Quod, & Quo, hoc & sequenti dubio distinctè agendum est; ita quidem vt hoc dubio primogenatim obiectum materiale fidei, tum incomplexum, tum etiam complexum; deinde verò etiam obiectum totale tum communitatis, tum attributionis, ac denique etiam obiectum formale Quod eiusdem fidei exponamus.

12 **ASSERTIO I.** Obiectum materiale fidei incomplexum, generatim loquendo, sunt omnes illæ res, de quibus elicitur assensus fidei: materiale verò complexum, sunt ipsæ veritates quibus per fidem assentimur. Ita S. Thomas hic cit. q. 1. a. 1. vbi ait: *Si consideremus materialiter ea, quibus fides assentit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia &c.* scilicet vt ibidem ad 1. & 2. dicitur, ea quæ pertinent ad humanitatem Christi, & ad Sacramenta Ecclesiæ, vel ad quascunque creaturas, & omnia illa, quæ in sacra scriptura traduntur.

Eadem est communis Doctorum sententia. Ratio sumitur ex ipsa notione terminorum. Vocatur enim obiectum incomplexum habitus intellectualis, quod est subiectum prædicationis seu enunciationis, ad eundem habitum pertinentis; quales respectu fidei sunt res omnes, de quibus assensum fidei elicimus, seu de quibus per fidem aliquid cognoscimus. Obiectum verò complexum alicuius habitus intellectualis, sunt ipsæmet veritates, quibus per eundem habitum assentimur.

13 **ASSERTIO II.** Cum veritates fidei obiectum